

Osman PUŠKAR

Savjetovanje u Sokolu 17.9.1992. godine – prekretnica odbrane ili...

Borba za državnost BiH je primjer u historiji kako se od početnog državotvornog opredjeljenja građana najveći dio političkih snaga ovog prostora, kroz stvaranje paradržava, opredjeljuje za destrukciju državnog i apostrofiranje i ideologiziranje nacionalnog. U ovom dramatičnom procesu ni jedan društveni segment nije bio pošteđen, pa ni oružane snage. Od početnog legaliteta teritorijalne odbrane koja je kao republička oružana snaga bila utemeljena u Zakonu o narodnoj odbrani BiH i Ustavu Republike BiH, stvaraju se razne vojne formacije stranačkog, vjerskog, privatnog i poluprivatnog karaktera s ciljem da se patriotski front odbrane razbije i tako dovrši posao podjele države BiH.

U početnom periodu (1992) očituje se jedinstvo bošnjačkog, hrvatskog i dijela srpskog korpusa za odbranu države BiH, kojima se pridružuju i pripadnici ostalih nacionalnosti. Tako opredijeljene političke snage zanemaruju svoje tekuće političke pozicije i sve aktivnosti podređuju odbrani od agresije koju je počinjala JNA, uz podršku paravojnih formacija SDS.

Vjerske zajednice kao općenacionalne institucije svojih naroda ponašaju se uglavnom u skladu sa zahtjevima svojih nacionalnih elita. Tako se sveštenstvo pravoslavne crkve, izuzimajući samo časne izuzetke, našlo i dobrim dijelom ostalo uz agresora. I

jedan dio sveštenstva katoličke crkve aktivno se stavlja na stranu ustaštva kao ideologije fašizma, posebno u Hercegovini, zagovara pokrštanje i podstiče zločine kako protiv Srba, tako i protiv Bošnjaka. Islamska vjerska zajednica svoju sudbinu vezuje za narod i državu BiH, pravilno procjenjujući da joj proces zaustavljanja ateizacije pruža šansu da otpočne ubrzanu afirmaciju vjersko-moralnih načela islama.

Uočivši na vrijeme takvu orijentaciju islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, obavještajne službe "iz susjedstva" i SDS na domaćem terenu, perfidnim igrama podstiču procese stvaranja takozvanih vjerskih jedinica, širenje obilježja koja simbolizuju islam, ideologizaciju vojske na načelima islama i sl. Da bi ubrzali te procese, planski koriste svoje ostavljene "elemente" u bošnjačkom nacionalnom korpusu.

Na razgovorima sa predstavnicima vojnog i političkog života Hrvata i Srba i u njihovim porukama i meni lično savjetovano je "da budem muslimanski i radikalniji." Kakv bi bio rezultat takvog radikalizma na teritoriji današnjih općina Doboj Istok i Gračanica, s obzirom na taktičke i operativne postavke Armije Republike BiH na tom prostoru, nije teško pretpostaviti. Vjerovatno bi brzo bio realizovan dio plana "Drina" koji se odnosi na prostore Doboj Istoka, stradalo bi oko 20.000 stanovnika, a grad Doboj za Srbe bi bio u dubokoj pozadini "srpske teritorije".

Podsjetimo se: centar države BiH u to vrijeme bio je u totalnoj blokadi, sve funkcije vlasti bile su potpuno devastirane i svedene na takozvano

Slijeva na desno: Ismet Arapčić, Osman Puškar, Zijo Ahmedbegović, Željko Knez, Hazim Vikalo, Mehmed Bajraktarević

lokalno "snalaženje". Bila je to idealna prilika za brojne pojedince da pod firmom "predstavnik vlasti sa više instance" kriminalno djeluju po ovom terenu. Budući da su bile dobro upućene u takvo stanje države, obilato su ih koristile obavještajne službe svih provijencija, a njihovi nasrtaji bili su takoreći dnevni i kontinuirani. Pored institucija, na udaru su bili i istaknuti privredni i vojni rukovodioci. Najupečatljiviji primjeri su ličnosti tipa Pohare, Jaganjca, Daidže, Turkovića, Prazine i niza drugih marginalaca koji kroz legalne vojne i civilne institucije, poznatim metodama glasila siju sum-

nju u sve, svašta i svakoga i, zagovarajući razbijanje odbrane takozvanog prošlog sistema, djeluju sa pozicija radikalizma, nacionalizma i ideologizacije vojnih formacija.¹ Ne može se reći da u početnom periodu nisu imali uspjeha. Naprotiv, njihovim djelovanjem uspješno je izvršena destrukcija prve faze rata, stručno nazvana – faza entuzijazma. Sistem mobilizacije snaga i sredstava se počinje omalovažavati, polahko preovlađuje logika profiterstva, kriminala i veza kao osnova djelovanja u društvu sa poznatim "kako izbjeći front", izvući se od ratne i radne obaveze itd.

¹ Da bi spriječio rovarenje i da bi se odupro pritiscima, sa nekim od njih (Pohara) u najkritičnijim trenucima potpisnik ovih redova imao je i fizičke obračune.

U tako dramatičnim prilikama vojno i političko rukovodstvo općina Gračanica, Lukavac, Srebrenik i dijelova općine Doboj (kasnije nazvane Doboj Istok) u zoni odgovornosti Operativne grupe Gračanica, odnosno OG-2, suočilo se s nekoliko sudbonosnih pitanja koja su se morala hitno razjašnjavati kako bi se spriječio opći kaos sa nesagledivim posljedicama. Moralo se znati ko i šta zapravo treba da radi, kako provoditi princip zakonitosti i odgovornosti za učinjeno i neučinjeno, kako postići jedinstvo fronta otpora agresiji, kako očuvati moral vojnika i stanovništva, kako podesiti informativno-propagandni rad u funkciji morala itd. Jednom riječju, grozničavo se tražio odgovor na pitanje: kako dalje? Stoga smo sazvali sastanak svih relevantnih činilaca vlasti, vjerskih zajednica i nevladinih udruženja Srba i Hrvata radi dogovora za konkretnu akciju na terenu. Sastanak je održan u selu Soko (opština Gračanica), 17.9.1992. godine. Pozivu komande OG-2 odazvali su se predstavnici općina Gračanica, Lukavac i slobodnih dobojskih teritorija (istok), predstavnici Islamske vjerske zajednice Gračanica, Foruma Srba Gračanica, predstavnici Hrvata sa općina Gračanica i Lukavac, tadašnji poslanici u Skupštini BiH, te predstavnici općine Srebrenik kao gosti.²

Kao sazivač ovog sastanka i komandant OG-2 podnio sam kraće uvodno izlaganje o trenutnoj vojno-političkoj situaciji u zoni odgovornosti OG-2, o završetku procesa reorganizacije Vojske, o uspostavljenom sistemu rukovođenja i komandovanja, o planiranim budućim dejstavima napadnog i odbrambenog karaktera na regionalnom nivou itd. Objasnio sam sistem odgovornosti civilnih organa vlasti za stabilnost i spremnost za izvođenje borbenih dejstava u zoni odgovornosti brigada.

Već na samom startu, bilo je jasno da će ovaj skup prerasti u svojevršno savjetovanje od dalekosežnog značaja za organizaciju odbrane i mobilizaciju svih snaga otpora na ovom prostoru. Tokom sastanka, razjašnjena je pozicija ratnih predsjedništava i komandi pojedinih vojnih jedinica na terenu. Ratna predsjedništva kao lokalni organi vlasti preuzimaju odgovornost za rukovođenje općenarodnim otporom na svom području, dok su komande brigada linijom subordinacije i komandovanja direktno potčinjene komandantu OG. Brigade nisu mogle djelovati kao lokalne snage otpora, već naredjenja za izvršenje zadataka dobivaju linijom komandovanja koja uključuje i sistem bezbjednosti teritorije u cjelosti. Logisticiranje vojske i mobilizacija ostaju u

² Sastanku su prisustvovali: komandant 2. korpusa Armije Republike BiH Željko Knez, komandant OG-2 Osman Puškar, predsjednik opštine Gračanica Hazim Vikalo, predsjednik opštine Srebrenik Mehmed Bajraktarević, predsjednik Izvršnog odbora općine Lukavac Bajro Bačić, potpredsjednik općine Lukavac i predstavnik Hrvata te općine Mijo Božić zv. Zec, predstavnik istočnih dijelova predratne općine Doboj, predsjednik Izvršnog odbora općine Gračanica Reuf Sokolović, predsjednik Islamske zajednice Gračanica Abdulaziz Ahmetbegović, predstavnici foruma Hrvata općine Gračanica Drago Toman, Ivan Nuić i Zvonimir Šnobl, predstavnici foruma Srba općine Gračanica Lazo Stevanović i Stojan Maksimović, te poslanici u Skupštini BiH Ejub Hodžić i Sead Rešidbegović.

Nakon savjetovanja: Soko, 17.9.1992. godine

nadležnosti lokalnih vlasti. Pozitivno je ocijenjena uloga i doprinos lokalnih vlasti u izgradnji i podizanju kvaliteta vojne organizacije na terenu. Istaknuto je da zajednički stasaju i organi vlasti i vojska. Visoko je ocijenjena materijalna podrška vojsci od strane privrednih subjekata državnog i privatnog sektora. Naglašena je opredijeljenost vojske za borbu do konačnog uspostavljanja sistema pravičnosti u BiH, te zaštita svih građana, njihove imovinske i lične sigurnosti na ovom prostoru.³ Osiguranje funkcija civilne vlasti u uslovima rata, ispostavilo se, stoga, kao zadatak broj jedan. Bez kvaliteta funkcija civilne vlasti, nije se mogao obezbijediti ni kvalitet vojne organiza-

cije. Cilj koji smo sebi postavili bio je: nanijeti poraz svim retrogradnim snagama u državi BiH i uspostaviti je u njenim međunarodno priznatim granicama po standardima koje nudi međunarodna zajednica.

Konačno su razjašnjene dileme: da li politička ili civilna kontrola vojske. Jasno je izrečeno opredjeljenje za vladavinu zakona u oblasti mobilizacije snaga i sredstava, unutrašnjih poslova, civilne zaštite i civilne kontrole vojske. U vojsci nema politike, ona svoj uticaj na vojsku čini putem vladavine prava. Posebno je definisan stav prema Srbima, Hrvatima i drugim građanima nebošnjačke nacionalnosti u

³ "Naglašavam, građana, rekao je komandant OG-2 Osman Puškar, jer podjednako osuđujemo sve što vrijeđa lična prava i slobode svakoga. Četništvo kao radikalni odnos prema hrvatskom i muslimanskom (pa i srpskom narodu koji ne misle kao četnici) to najbolje pokazuje. U našim redovima se bore i Srbi i Crnogorski i bit će prihvaćeni svi koji Republiku BiH osjećaju kao svoju domovinu."

pogledu njihove imovinske i lične sigurnosti kao i prava da brane državu BiH. Izrečeno je jasno da Srbe i Hrvate treba razlikovati od četnika i ustaša.⁴

Decidan je bio i stav da na ovom prostoru može egzistirati samo Armija Republike BiH i da su sve ostale vojne formacije paravojska. Time je otkazano gostoprimstvo HVO, HOŠ-u i drugim vojnim jedinicama koje nisu bile sastavni dio Armije Republike BiH.

Upućen je zahtjev sredstvima informisanja da budu u funkciji podizanja morala među stanovništvom i u vojsci, a da uvrede na račun onih koji drugačije misle budu eliminisane iz programskih sadržaja. Civilni organi vlasti pozvani su da stvaraju uslove za njihov rad i da ostvaruju uticaj na njih u skladu sa zakonom.

U čemu je, zapravo, bio značaj ovoga skupa?

- u nedostatku centralne koordinacije, civilne i vojne vlasti su se dogovorile o daljim pravcima vlastitog djelovanja. Vojska prestaje biti lokalna sila i uspostavlja se kao državna institucija sa jasnim sistemom rukovođenja i komandovanja,

- kroz saglasnost svih da su glavni neprijatelji BiH oni koji je ne žele kao državu, a ne Srbi i Hrvati, sačuvana je multietičnost ovoga prostora,

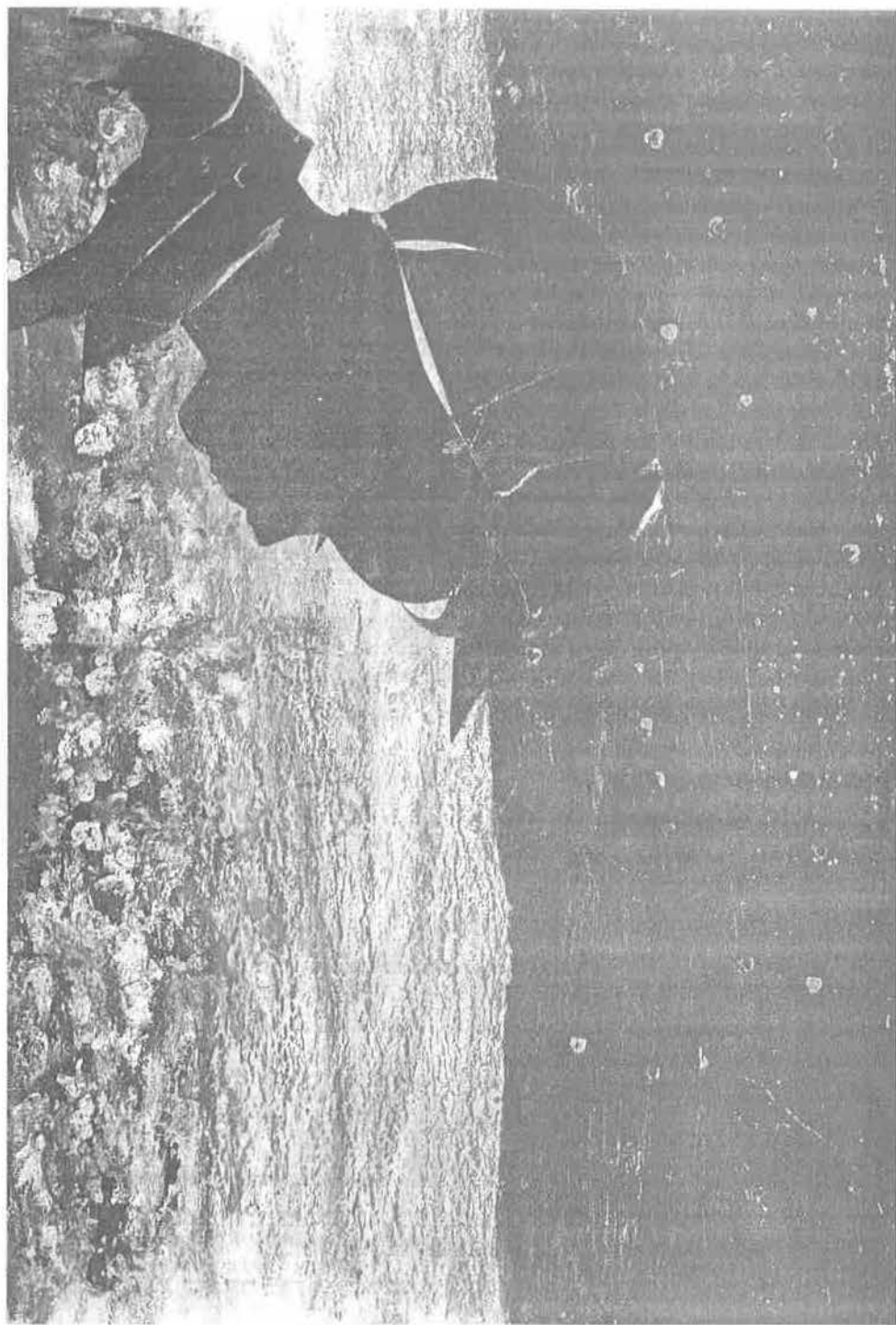
- intenzivirana je uspostava pokidanih lanaca državnog poretka, koji se kao pravni sistem stavlja u funkciju organizacije općenarodnog otpora, kao što su sud, policija, civilna zaštita, odjeljenje ministarstva odbrane i organi uprave, posebno na slobodnim prostorima dobojske općine zapadno od Gračanice (Doboj Istok),

- reafirmisan je stav da na prostoru BiH može funkcionisati samo jedna vojska sa jasnim ciljem odbrane države, njenog pravnog poretka, pod kontrolom civilnih vlasti, a bez uplitanja političkih stranaka i njihovih ideologija,

- promovisano je (priznato) pravo svih građana na zaštitu svojih vjerskih ubjedenja, sloboda vjeroispovijesti i zaštite vjerskih objekata svih konfesija.

Umjesto zaključka, može se konstatovati da je ovaj skup, po svemu bio od historijskog značaja i da u suštini predstavlja pokušaj suprotstavljanja najezi ideologizacije i podjele vojnog i političkog rukovodstva na ovom prostoru koja je bila usmjerena ka vojsci. Uspostavljeno je ono što je normalno – bez predrasuda prošlosti s pogledom u budućnost države – slobode i prava svih da se ispoljavaju kako to žele.

⁴ O vjerskim zajednicama, između ostalog, rekao je i ovo: "Vi ste nam mnogo pomogli i vaš uticaj u narodu i vojsci je neosporan. Vjera je stvar pojedinca, ali u ovim teškim situacijama svi smo okrenuti Stvoritelju svega. Zajedno propagirajmo moralnost, odlučnost i čvrstinu karaktera ljudi. Oduprimo se sijanju mržnje među ljudima. Budimo na liniji vjerskoga... da je čovjek čovjeku brat, a ne vuk, da je krađa tuđega grijeh, da je činiti zlo drugom, pa i pomišljati na to grijeh i da je poštenje i poštovanje bližnjeg vrhunski zakon svega. Vi ste to i do sada činili i učinite da vjera bude u funkciji odbrane."

Ekrem Osmanhodžić, Misao